sudegė altarija, kuri vėliau nebeatstatinėta (Steponavičius V., Ką mena Krekenavos bažnyčios šventorius?, *XXI amžius*, 2005 02 09, nr. 11 (1312), p. 1). 1823 m. (kitais duomenimis, 1822 m.) bažnyčia remontuota, iš esmės ji perstatyta naujai suformuojant mūrinius pamatus (Kviklys B., *Lietuvos bažnyčios*, Chicago, 1984, t. 4; Panevėžio vyskupija, p. 518–523). XX a. pradžios nuotraukoje (2 pav.) matome, jog pastačius naująją bažnyčią jos ŠR pusėje vis dar stovėjo senoji. Remiantis architektūriniais tyrimais, atidengti lauko riedulių pamatai ir dviejų vidinių kolonų padai yra medinės Krekenavos bažnyčios, statytos XVIII a. I pusėje ir iš pagrindų rekonstruotos 1822 m., Š dalies liekanos.

Tyrimų metu atidengtas senosios bažnyčios pamatų fragmentas neardytas, jis užpiltas žvyru ir paliktas ateities kartoms.

The Old Church of Krekenava

In 2020, a field survey was conducted in 617 m^2 on the plot at Bažnyčios St. 13 on the grounds of the building complex of the Krekenava Church of the Assumption (Panevėžys District, Central Lithuania).

At the NE corner of the current church, a 13.7x3.5 m fragment of the foundation of the old Krekenava church was unearthed at a depth of 50–60 cm (Fig. 1). Based on the architectural investigation and historical data (Fig. 2) the church was built in the first half of the 17th century and substantially reconstructed in 1822. The 50–60 cm wide foundation was created using natural and worked stone bound with lime mortar containing small pieces of charcoal, sand, and large grained mineral aggregate. The excavation on the S side of the path revealed two fragments of former column bases, which had been created using red bricks bound with lime mortar.

Vilius Memgaudis

Buvusios Biržų evangelikų liuteronų bažnyčios vietos tyrimai

Biržų evangelikų liuteronų bažnyčia pirmą kartą paminėta 1611 m. 1625 m. ją sudegino švedai. 1636 m. bažnyčia atstatyta senoje vietoje miesto centre. Ji dar kelis kartus nukentėjo nuo gaisrų, vienas jų įvyko 1667 m. 1704 m. per miesto apgulimą švedai bažnyčią sudegino. Nauja medinė bažnyčia pastatyta 1710 m. Tačiau 1741 m. lenkų kareiviai vėl sudegino bažnyčią, o katalikų vyskupas ją atstatyti uždraudė. Suremontuota medinė bažnyčia greitai vėl apgriuvo, parapijos darbas buvo suvaržytas, o pamaldos vyko klebonijoje. 1853 m. pastatyta nauja mūrinė bažnyčia. Per II Pasaulinį karą (1944 m.) bažnyčia apgriauta, nuniokota gaisro. Bokštas ir sienos išliko sveikos, todėl vietos liuteronai išreiškė norą ją atstatyti. Tačiau tuometinė miesto valdžia bažnyčios atstatyti neleido. 1961 m. kovo 29 d. bažnyčia buvo nugriauta iki pamatų.

2019 m. K. Duderis atliko tyrimus didelėje dalyje Biržų miesto. J. Janonio aikštės vietoje (perkasose 10–11) 70–90 cm gylyje atidengti 1853 m. pastatytos, 1961 m. nugriautos evangelikų liuteronų bažnyčios ŠR ir PV pamatų kampai. Po pamatais 1,1–1,6 m gylyje fiksuoti XVII a. – XIX a. II puse datuojami kapai. Šurfuose 7, 9, 11 J. Janonio aikštės R pusėje 30–80 cm gylyje fiksuotas buvusios Rinkos aikštės grindinio fragmentas, datuojamas XIX a. II puse – XX a. I puse. Šurfe 12, 1,4 m gylyje rastas akmeninio pamato fragmentas, priskirtinas XIX a. II pusei – XX a. I pusei. Šurfuose 8, 10, 1–1,4 m gylyje pasiektas apie 60 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontas (XVII–

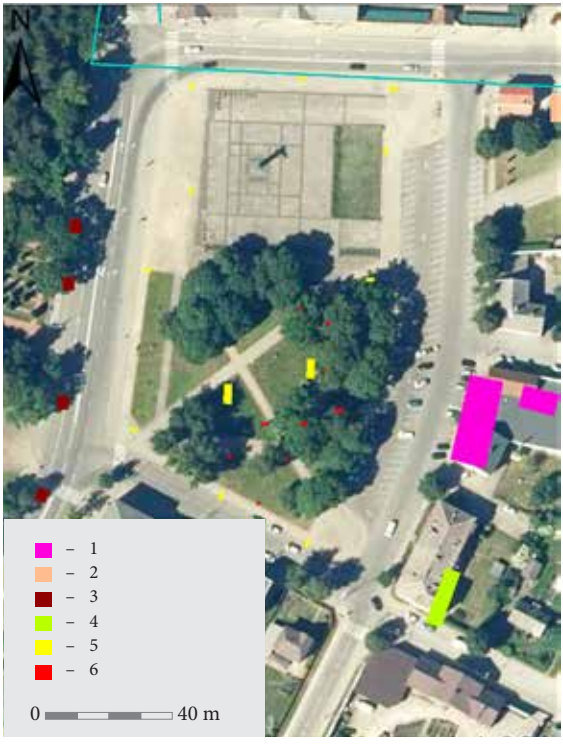

1 pav. Situacijos planas su tirtų šurfų vietomis: 1 – 1990–1991 m. A. Baublio tyrimai; 2 – 1997 m. R. Songailaitės tyrimai; 3 – 2006 m. R. Songailaitės tyrimai; 4 – 2017 m. V. Muralio tyrimai; 5 – 2019 m. K. Duderio tyrimai; 6 – 2020 m. tirtų šurfų vietos. V. Memgaudžio brėž.

Fig. 1. Situation plan with the test pit sites: 1 – 1990–1991 investigation by A. Baublys; 2 – 1997 investigation by R. Songailaitė; 3 – 2006 investigation by R. Songailaitė, 4 – 2017 investigation by V. Muralis, 5 – 2019 investigation by K. Duderis, 6 – 2020 test pit sites.

2 pav. Kapas 4 šurfe 5. V. Memgaudžio nuotr.

Fig. 2. Burial 4 in test pit 5.

XVIII a.). Šurfuose 13, 14 fiksuotas 75–90 cm storio XX a. II pusės supiltinis sluoksnis, po kuriuo atidengti XVII a. – XIX a. vidurio kultūrinio sluoksnio horizontai.

2020 m. gruodį vyko archeologiniai tyrimai J. Janonio aikštėje Biržuose. Planuota ištirti 23 šurfus iki įžemio ir žvalgyti 352 m ilgio tranšėją. Tačiau aptikus žmonių palaidojimų, nuspręsta keisti projektą ‑ apsiribota 9 šurfais ir atsisakyta vykdyti žvalgymus, o aptikus kapą jį užfiksuoti *in situ,* skeletų neišimant ir toliau nebesigilinant. Bendras tyrimų plotas – 13 m^2.

Archeologinių tyrimų metu po paviršiniais XX a. sluoksniais 50 cm gylyje fiksuoti XVIII–XIX a. kultūriniai sluoksniai, kurie datuoti pagal rastas keramikos šukes. Šurfe 3 šis kultūrinis horizontas yra nuo 10 iki 75 cm storio, šurfe 4 – nuo 50 iki 85 cm, o šurfe 5 – nuo 20 m iki 1,3 m storio.

Aštuoniuose šurfuose rasta pavienių žmonių kaulų (338 vnt.). Iš devynių tirtų šurfų septyniuose aptikta palaidojimų (nuo 1,15 m

iki 2,15 m gylio). Iš viso rasta 10 kapų, iš kurių 5 numeruoti (šurfuose 3, 4, 5, 9), o dar 5 ne (šurfuose 1, 2, 6, 9) dėl per menko kapų atidengimo. Sprendžiant iš grunto struktūros, šurfuose 3, 4, 5 gali būti ir daugiau kapų. Pagal aukščiau kapų rastas XVIII–XIX a. keramikos šukes, kapų chronologija yra ne vėlesnė kaip XIX a. Iškeltas tik vienas visiškai atidengtas skeletas, kuris pagal antropologinius tyrimus yra suaugęs individas. Pagal suardytus kaulus nustatytas minimalus 5 individų skaičius (iš jų vienas suaugęs, dar du 0–5 m. amžiaus vaikai ir vienas 15–18 m. amžiaus vaikas (tyrimus atliko J. Kozakaitė ir R. Brindzaitė).

Tik dviejuose šurfuose (7, 8) pasiektas aiškus įžemis (rusvos spalvos molis) 1,5–1,8 m gylyje. Šurfe 3 jo savybės kitokios – tai balkšvos spalvos smėlis. Kadangi kituose šurfuose palikti kapai, įžemiui pasiekti reikia tolesnių tyrimų.

The Investigation of the Site of the Former Evangelical Lutheran Church in Biržai

In December 2020, a field evaluation (9 test pits totalling 13 m^2) was conducted in J. Janonio Square in Biržai (Fig. 1) revealing 18th–19th-century cultural layers, the chronology of which was determined using the discovered potsherds. Burials dating to no later than the 19th century were discovered at a depth of 1.15–2.15 m in 7 of the 9 test pits, 10 burials being found overall (Fig. 2).

Raimonda Nabažaitė

Rokiškio bažnyčios šventoriaus tyrimai

2020 m. liepą KU BRIAI vykdė detaliuosius tyrimus Rokiškio šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios šventoriaus aplinkoje. Norėta suprojektuotų vandens nuotekų vietose nustatyti šventoriaus kapų lygį (jų neiškeliant, antropologiją atliekant *in situ*), ištirti virš jų kultūrinį sluoksnį ir pateikti rekomendacijas dėl archeologijos strategijos tiesiant visą nuotekų vamzdyną ir jų vietų ištyrimo. Iš viso ištirtos 6 perkasos (3 – 18 m^2 (9x2); 4 – 12 m^2 (6x2 m); 5 – 10 m^2 (5x2 m); 6 – 10 m^2 (5x2 m); 7 – 10 m^2 (5x2 m); 8 – 10 m^2 (5x2 m)) ir 2 šurfai po 2x2 m už bažnyčios tvoros, kurie sudarė 78 m^2 dydžio teritoriją (1 pav.). Po tyrimų nusprendus atsisakyti įgyvendinti nuotekų vamzdyno projektą, toliau žvalgyta suprojektuotos nuogrindos vietoje palei išorinius bažnyčios pamatus 1 m pločio, 70 cm gylio, 161 m ilgio trasa.

Turimi istoriniai duomenys apie sklypą leidžia išskirti bent 3 pagrindinius vietovės kaitos momentus, kurių ankstyviausias vyko XVI a. Nors pirmoji bažnyčia istoriniuose šaltiniuose minima 1516, 1560 m., istoriškai tiksli jos vieta iki 2019 m. nebuvo žinoma. Sunykus pirmajai bažnyčiai, 1708–1713 m. buvo statoma antroji – medinė. Jos statyba rūpinosi Jonas ir Elena (Voinytė) Tyzenhauzai. 1738 m. užsimenama apie jos prastą būklę, o per 1864 m. gaisrą ji sudegė. 1810 m. piešinyje yra išlikęs jos vaizdas, bažnyčios schematiškas kontūras pažymėtas 1866 m. plane. Minėtas planas kurtas projektuojant naująją (dabartinę) Rokiškio bažnyčią, statytą 1866–1877 m. Plane matyti, kad dalis iki gaisro stovėjusios bažnyčios patenka į naujosios statybos vietą; tačiau ji buvo siauresnė, trumpesnė, keturkampiu šventoriumi.

Rokiškio bažnyčios šventoriuje pirmieji tyrimai vyko 2014 m. Projektuojamoje elektros trasoje, kurios dalis pateko į bažnyčios šventorių, ištirti 2 šurfai ir fiksuotas XX a. pradžios sluoksnis su radiniais. Kapų tirtoje vietovėje nerasta (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 622). Iki šiol reikšmingiausi aplinkos tyrimai vyko 2019 m.